

Departamenti i Mbiqëqyrjes së Tregut të Sigurimeve

Departamenti i Mbiqëqyrjes së Tregut të Kapitaleve

**Analizë mbi përdorimin e monedhës kombëtare në tregjet
financiare, nën mbikëqyrjen e Autoritetit të Mbiqëqyrjes
Financiare**

Shkurt 2020

Përmbajtja

Përmbajtja.....	2
I. Hyrje.....	3
II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve	4
A. Tregu i sigurimeve	4
1. Informacion mbi primet e shkruara bruto.....	4
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit	6
B. Tregu i Kapitaleve	11
1. Tregu me pakicë	11
2. Bursa Shqiptare e Titujve	12
3. Obligacionet me ofertë private	13
C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve.....	15
III. Përfundime	16

I. Hyrje

Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare dhe Banka e Shqipërisë nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi “Për zgjerimin e përdorimit të monedhës kombëtare në sistemin financiar dhe në ekonominë shqiptare” në muajin prill të vitit 2017, ku angazhohen të ndërmerren veprime për të ulur nivelin e përdorimit të monedhave të huaja në ekonomi sipas sektorëve të cilët mbikëqyrin, monitorojnë apo operojnë në aktivitetin e tyre.

Duke qene se në vendin tonë është krijuar një traditë e përdorimit të gjerë të monedhave të huaja (valutat), kryesisht te Euros dhe dollarit amerikan, masat që duhet të ndërmerren për minimizimin e përdorimit të monedhave të huaja duhet të jenë të kujdesshme dhe të argumentuara, për të qenë efektive.

Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare (me tej, Autoriteti) lidhur me përdorimin e monedhave të huaja në tregjet që mbikëqyr, është duke punuar me operatorët dhe investitorët për masat që duhet të ndërmerren për të minimizuar përdorimin e monedhave të huaja në tregjet financiare nën mbikëqyrje. Lidhur me veprimtarinë në valutë, në këtë raport janë përfshirë:

- Informacion për tregun e sigurimeve sipas produkteve dhe investimeve nga shoqëritë;
- Informacion për fondet e investimeve dhe të pensioneve vullnetare private.

Disa nga produktet financiare të këtyre institucioneve, operojnë në valutë për arsye objektive. Të tillë janë, për shembull disa produkte të sigurimit të detyrueshëm motorik, si polica kufitare dhe Kartoni Jeshil. Produkti i Kartanit Jeshil është produkt ndërkombëtar sigurimi, i cili lëshohet në monedhën Euro, pasi edhe detyrimet që i linden shoqërisë së sigurimit jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë për pagesë dëmshpërblimi nga ky sigurim janë në Euro. Polica kufitare lëshohet në pikat e kalimit kufitar gjatë hyrjes së automjeteve me targa të huaja në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe pagesa e primit të polices në monedhën vendase do të vështirësonte procesin e pajisjes së konsumatorit me këtë policë sigurimi. Po kështu, disa nga produktet kryesore të aktivitetit të sigurimit, si sigurimi i pronës me përfitues bankat tregtare ose sigurimi i Jetës së debitorit, janë të lidhura ngushtësisht me monedhën e kredisë. Monedha në të cilën disbursohet kredia dikton dhe monedhën e lëshimit të policës, për shkak të nevojës për të rikuperuar në të njëjtën monedhë vlerën e detyrimit, në rastin e ndodhjes së ngjarjes së sigurimit.

Te fondet e investimit, në disa prej tyre, natyra e profilit të veprimtarisë kërkon investimin e tyre në aksione apo tituj të tregjeve ndërkombëtare, pra realizohet në valutë. Gjatë vitit 2019 vihet re një rënie e aseteve neto të fondeve të investimit në monedhë të huaj.

II. Përdorimi i monedhave të huaja sipas tregjeve

A. Tregu i sigurimeve

1. Informacion mbi primet e shkruara bruto

Referuar të dhënave për 31.12.2019, primet e shkruara bruto¹ rezultojnë për të gjithë aktivitetin e tregut të sigurimeve Jo-Jetë dhe Jetë në rreth 17.6 miliardë lekë, duke shënuar një rritje me 4% ose rreth 685 milionë lekë nga 31.12.2018. Rreth 31% e tyre është realizuar në monedhën Euro, raport ky që qëndron në të njëjtin nivel si në fund të vitit 2018.

Në mënyrë të detajuar, vihet re se përveç produkteve të sigurimit të detyrueshëm të Kartonit Jeshil dhe Sigurimit Kufitar, ka edhe disa nga produktet vullnetare që rezultojnë me të ardhura pothuajse 100% të realizuara në Euro, siç janë: Sigurimi i Shëndetit dhe Jetës në Udhëtim, si dhe Sigurimi i Jetës së Studentëve. Gjithashtu, produktet që shfaqin një vlerë të primeve të shkruara në përqindje të lartë në Euro janë edhe produktet e tjera vullnetare, si: Kasko; Sigurimet e Aksidenteve dhe Shëndetit; Sigurimet Inxhinierike, si p.sh. Sigurimi i të Gjitha Risqeve në Ndërtim (CAR)², në aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë, si dhe Sigurimi i Jetës me Kursim dhe Flexi plan³, përsa i përket aktivitetit të Sigurimit të Jetës. Ndërkohë, produktet si: Sigurimi i Mallit në Transport apo Sigurim Inxhinierik paraqesin një nivel të lartë euroizimi, për shkak të interesit të siguruar nga këto kontrata, interes, i cili vlerësohet kryesisht në Euro në rastet e import-eksporteve dhe sigurimeve inxhinierike që përfshijnë vepra madhore të infrastrukturës, përfshirë ato me shoqëri ndërkombëtare.

Referuar grafikut 1, në 31.12.2019 pesha e primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit për aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë nuk ka shfaqur ndryshim në krahasim me fundin e vitit 2018, duke qëndruar po në nivelin 31%.

Edhe pse brenda strukturës së klasave të sigurimit ka pasur disa ndryshime jo-drastike, nuk ka ndonjë efekt domethënës në peshën totale të primeve të shkruara në euro kundrejt totalit për aktivitetin e Sigurimit Jo-Jetë.

Siç vërehet në grafikun e mëposhtëm, Sigurimi i Pronës është klasa e sigurimit që ka shfaqur një rritje të konsiderueshme të peshës së primeve të shkruara në Euro kundrejt totalit të primeve të shkruara, nga 38% në 31.12.2018, në 44% në 31.12.2019, kjo kryesisht si shkak i rritjes së primeve në Euro dhe rënies së primeve në Lekë, ndjekur nga Sigurimi i Marinës, që është rritur nga 3% në 31.12.2018, në 10% në 31.12.2019. Ndërkohë, këto rritje të peshave të klasave të sipërpërmendura

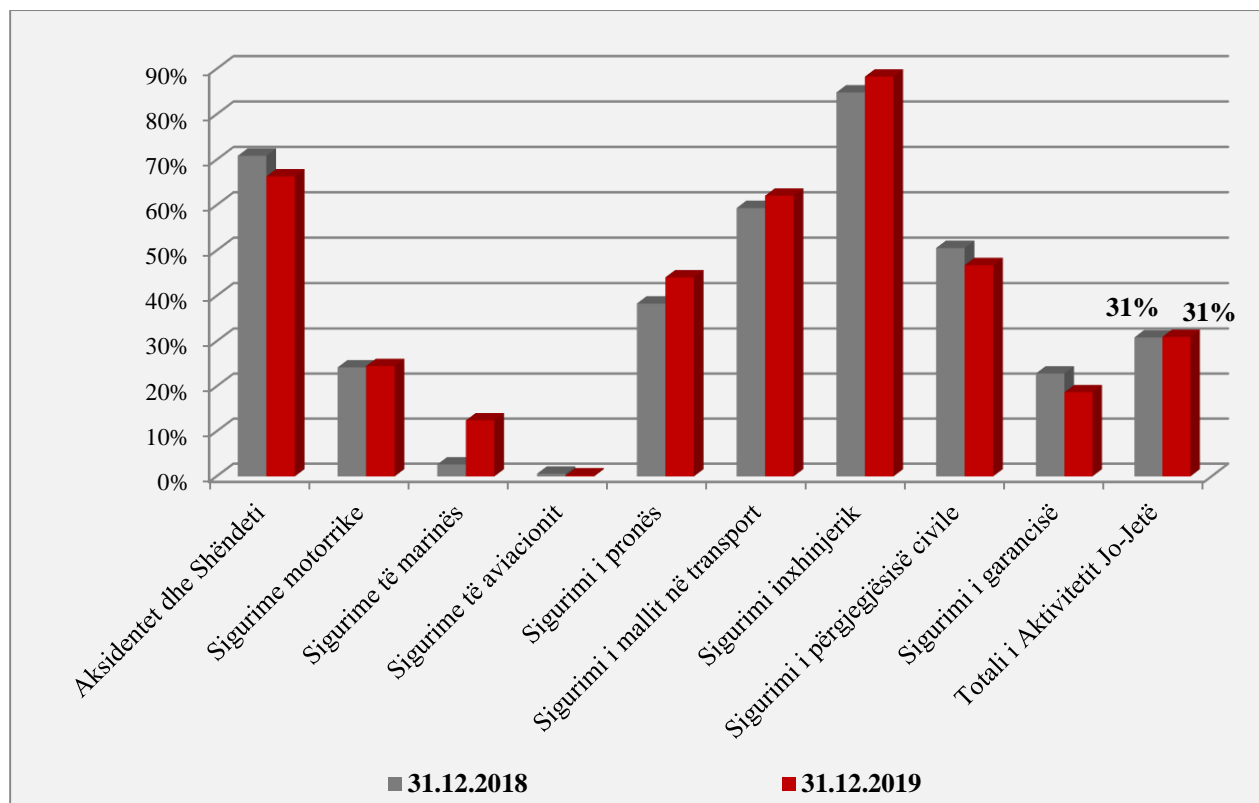
¹ Primet e shkruara bruto janë të ardhura për shoqëritë e sigurimit. Si të tilla, këto dy terma përdoren në këtë material si zëvendësues të njeri-tjetrit.

² Policë sigurimi që ofron mbulimin në sigurim nga të gjitha rreziqet për fazën e ndërtimit të objekteve dhe gjithashtu edhe për një afat garancie pas përfundimit të punimeve.

³ Me anë të produktit Flexi Plan, përfitimet janë në rast të humbjes së jetës si pasojë e aksidentit, humbjes së jetës nga faktorë natyrore; paaftësisë së përhershme të plotë; paaftësisë së përhershme të pjesshme, etj.

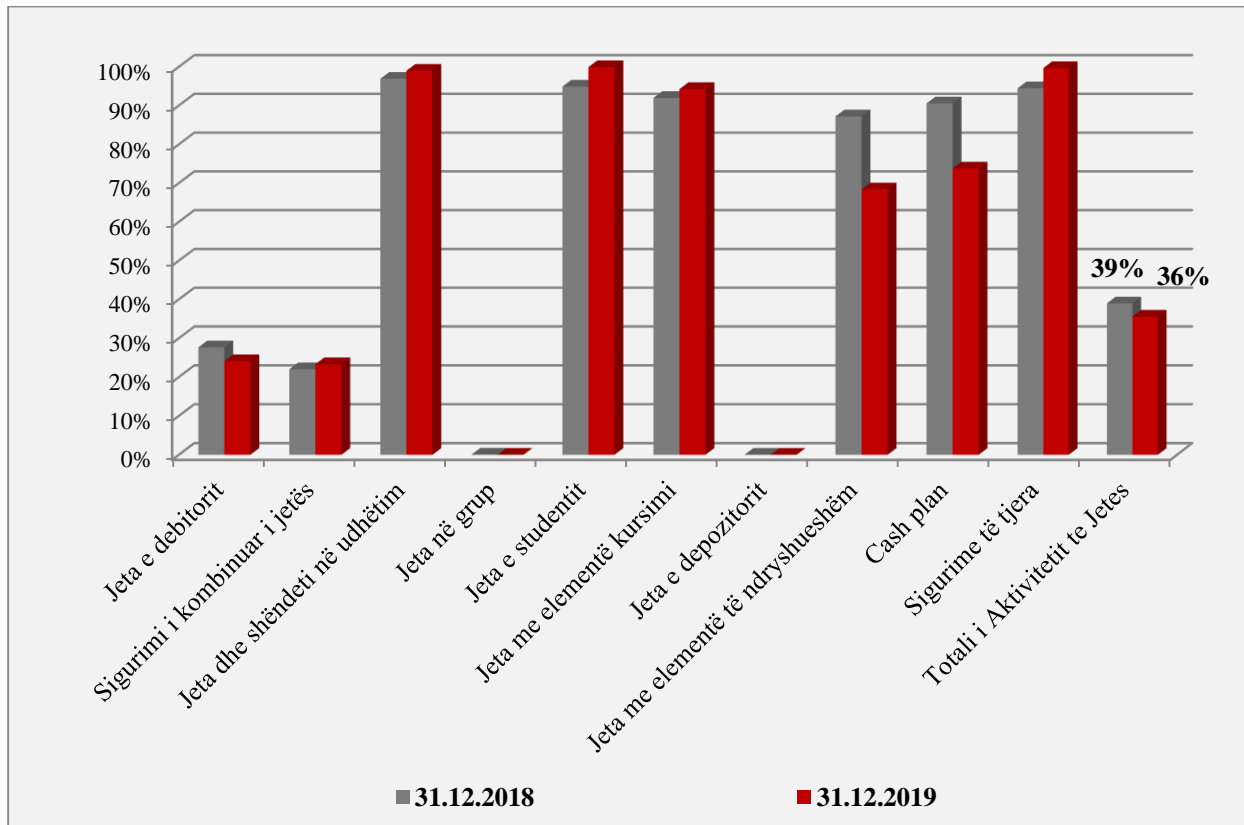
janë neutralizuar nga rënia e peshës primeve të shkruara bruto në Euro kundrejt totalit të primeve të shkruara për klasën e Sigurimit të Aksidenteve dhe Shëndetit, nga 71% në 31.12.2018, në 66% në 31.12.2019, ndjekur nga klasa e Sigurimit të Garancisë që ka rënë nga 23% në 31.12.2018, në 19% në 31.12.2019 dhe pasuar nga klasa e Sigurimit të Përgjegjësisë Civile që ka rënë nga 51% në 31.12.2018, në 47% në 31.12.2019.

Grafik 1: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit Jo-Jetë në Euro kundrejt totalit

Referuar grafikut të mëposhtëm, në 31.12.2019, pesha e primeve të shkruara në Euro kundrejt primeve të shkruara bruto në total për aktivitetin e Jetës ka shënuar një rënie modeste me 3% duke arritur në 36%, nga 39% që ka qenë në 31.12.2018. Ndërkohë që vërehen rritje modeste të peshës së primeve të shkruara në Euro për klasën e Sigurimit të Jetës dhe Shëndetit në Udhëtim, Jetës së Studentit, si dhe Jetës me Elementë Kursimi, përkatësisht me: 2%, 5% dhe 2%, rëniet më të theksuara i shënojnë klasa e Sigurimit të “Cash Plan” dhe klasa e Sigurimit të Jetës me Elementë të Ndryshueshëm, të cilat shënojnë rënie të peshave të primeve të shkruar në Euro, përkatësisht nga: 91% dhe 87% në 31.12.2018, në 74% dhe 68% në 31.12.2019.

Grafik 2: Pesha e primeve të aktivitetit të sigurimit të Jetës në EUR kundrejt totalit

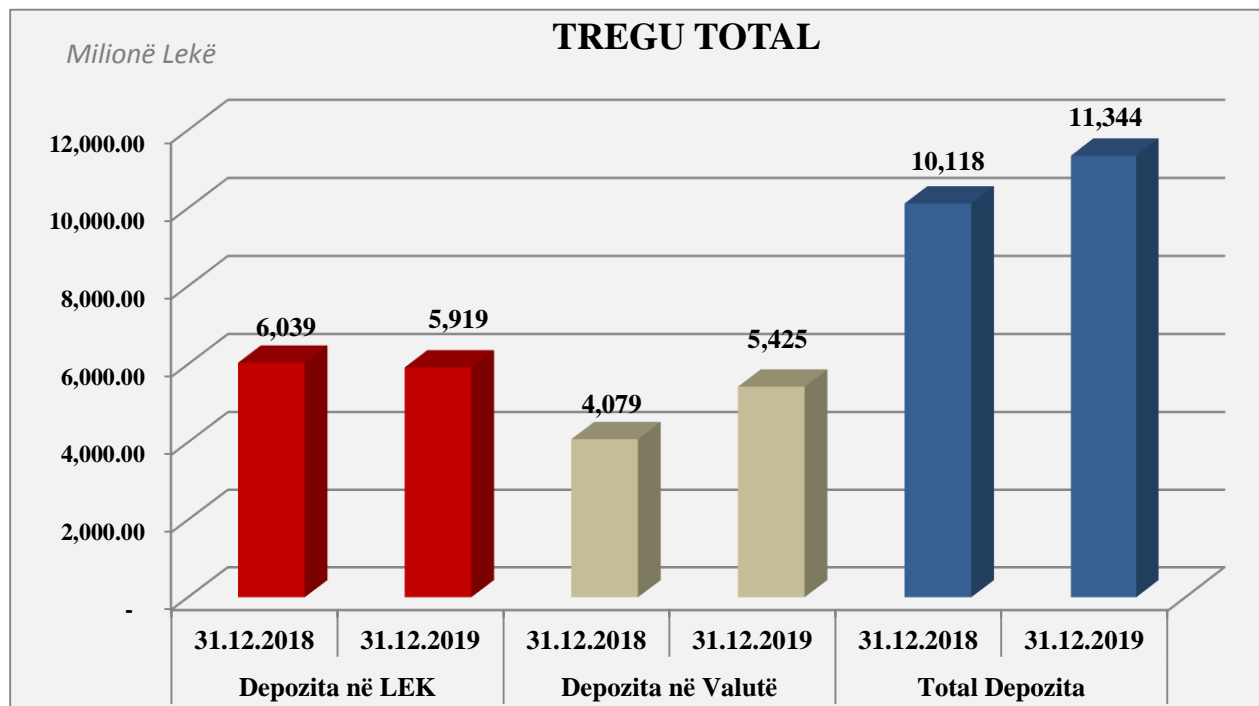
2. Informacion mbi depozitat bankare të shoqërive të sigurimit

Depozitat e shoqërive të sigurimit për periudhën 31.12.2019, të investuara në monedhat Lekë dhe valutë të huaj, rezultojnë në vlerë totale rreth 11.3 miliardë Lekë.

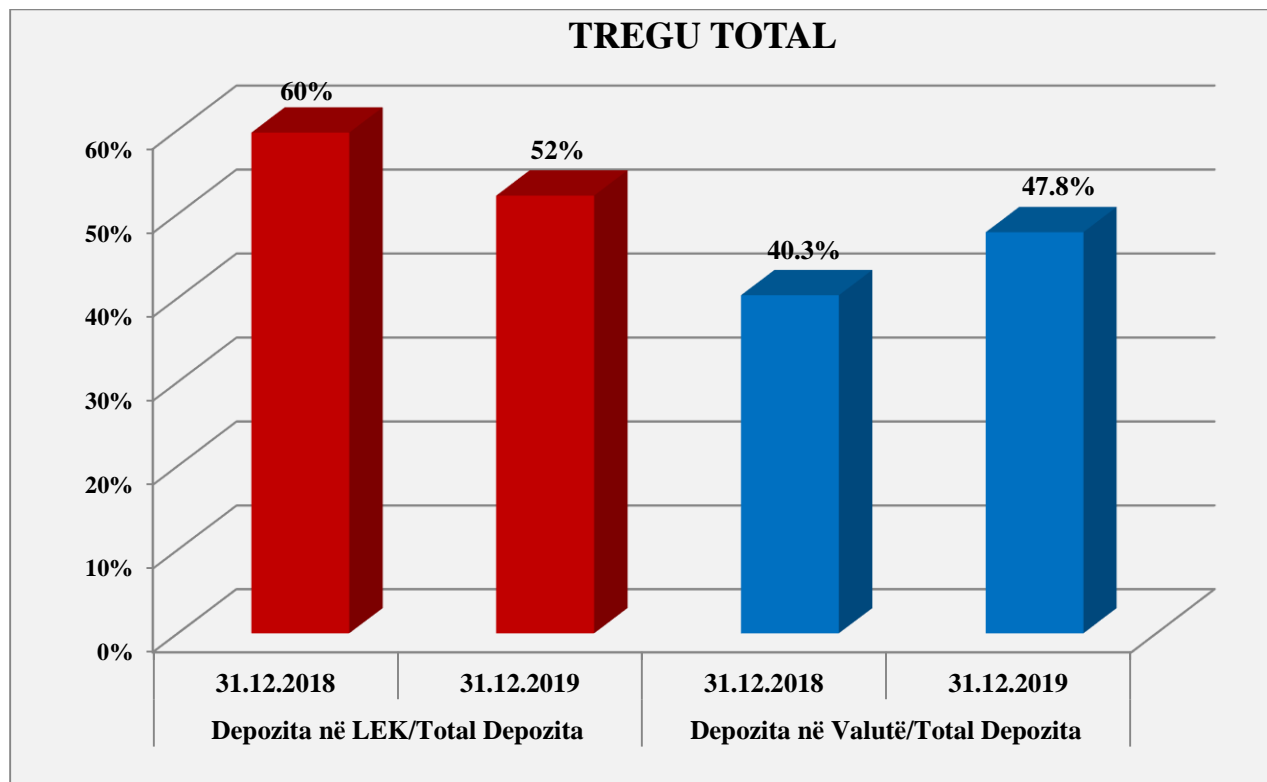
Nga këto depozita në monedhën vendase Lekë janë investuar rreth 5.9 miliardë Lekë, ose rreth 52% të totalit të depozitave, ndërsa ato në valutë rezultojnë të jenë rreth 5.4 miliardë Lekë, ose rreth 48% të vlerës totale të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat zënë rreth 93 % të depozitave totale në valutë dhe 44% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2018, depozitat në valutë shënojnë një rritje në 1.3 milionë lekë në vlerë dhe 7.5% në peshë ndaj totalit të depozitave të shoqërive të sigurimit.

Grafik 3: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve në total

Grafik 4: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

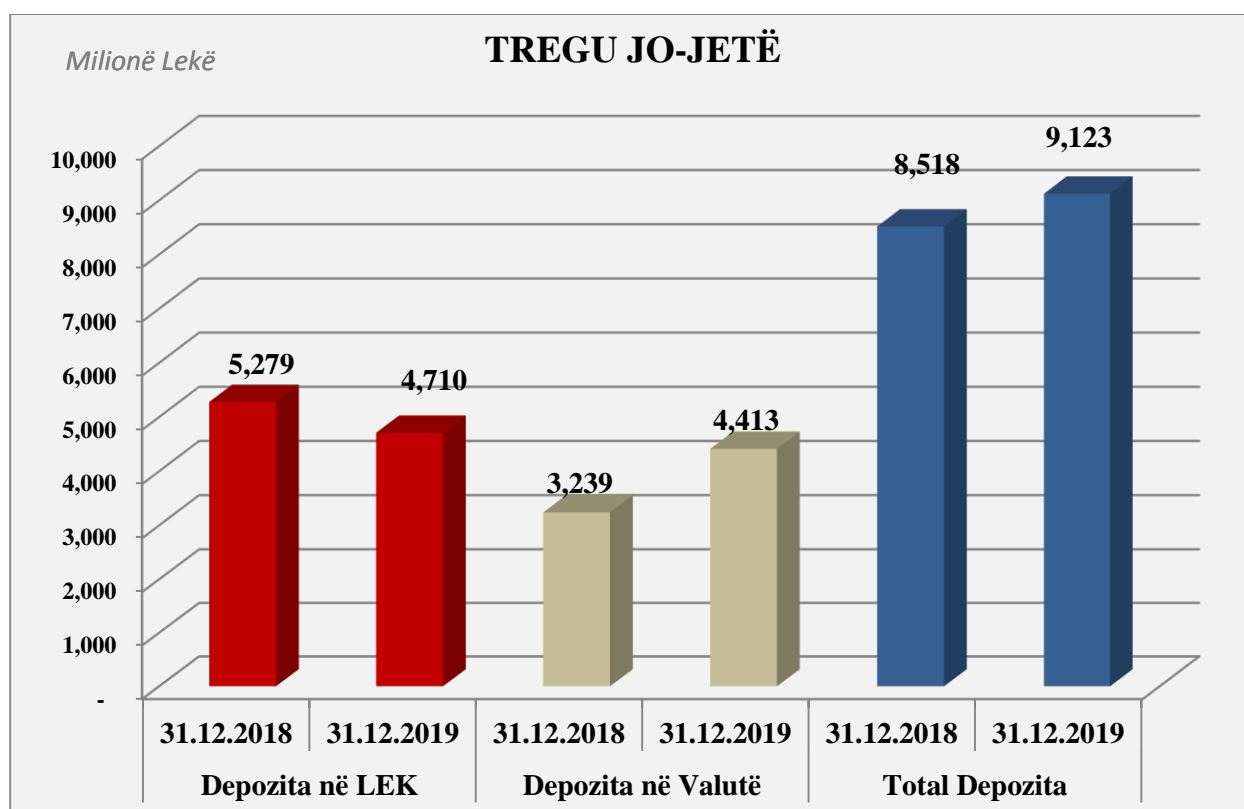

a) Tregu i sigurimeve Jo-Jetë

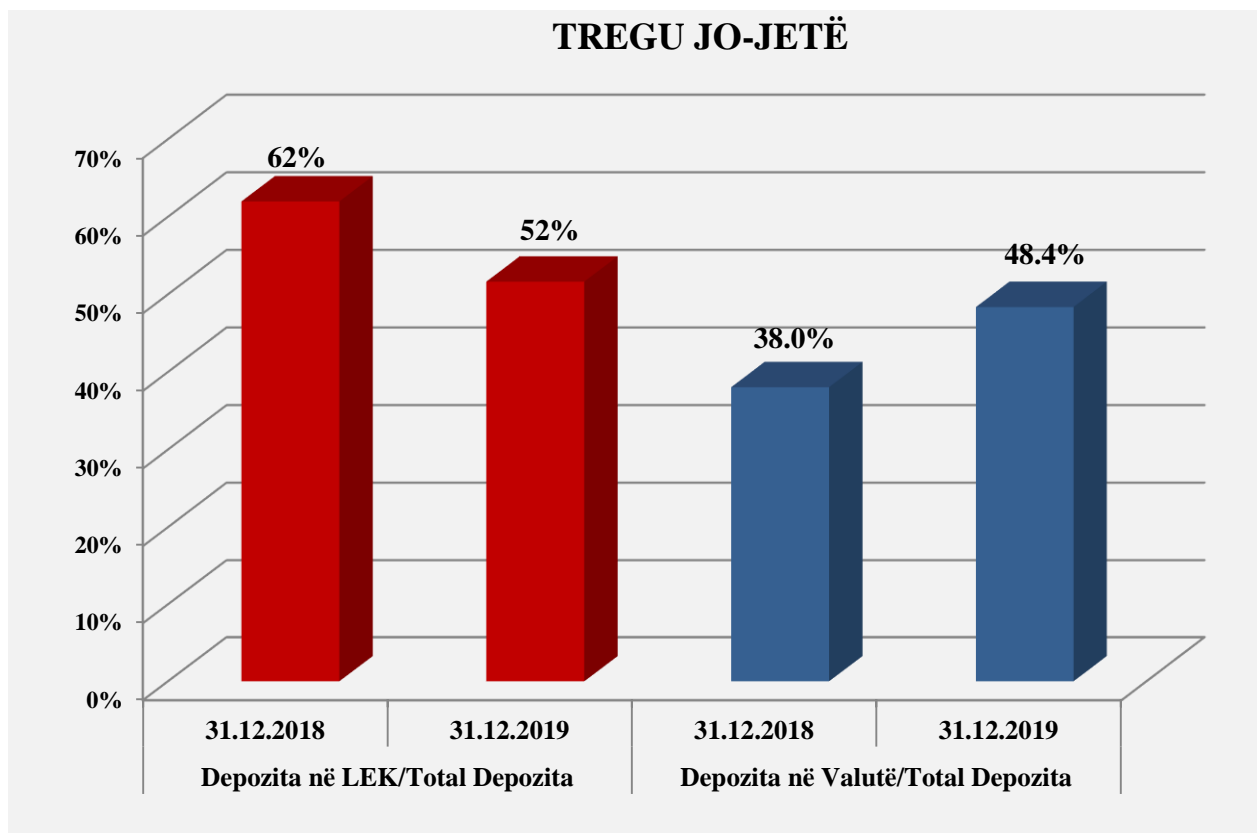
Përsa i përket tregut të sigurimit Jo-Jetë, për periudhën 31.12.2019, rreth 4.7 miliardë Lekë janë investuar në depozita në Lekë, ose rreth 52% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 4.4 miliardë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 48.4% kundrejt totalit të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat kapin vlerën rreth 33 milionë Euro, ose kundërvlerën rreth 4 miliardë Lekë dhe zënë rreth 92 % të depozitave totale në valutë dhe 45% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Kundrejt fundit të vitit 2018, depozitat në valutë kanë shënuar rritje ndaj totalit të depozitave, dhe pesha e Euro-s në depozitat në valutë është rritur lehtësisht. Ndërsa, pesha e depozitave në Euro ndaj totalit të depozitave është rritur me 5%, kjo jo vetëm për arsye të shtimit të depozitave në Euro, por edhe si pasojë e uljes në vlerën e depozitave në Lekë.

Grafik 5: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve jo-jetë

Grafik 6: Peshë e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

b) Tregu i sigurimeve të Jetës

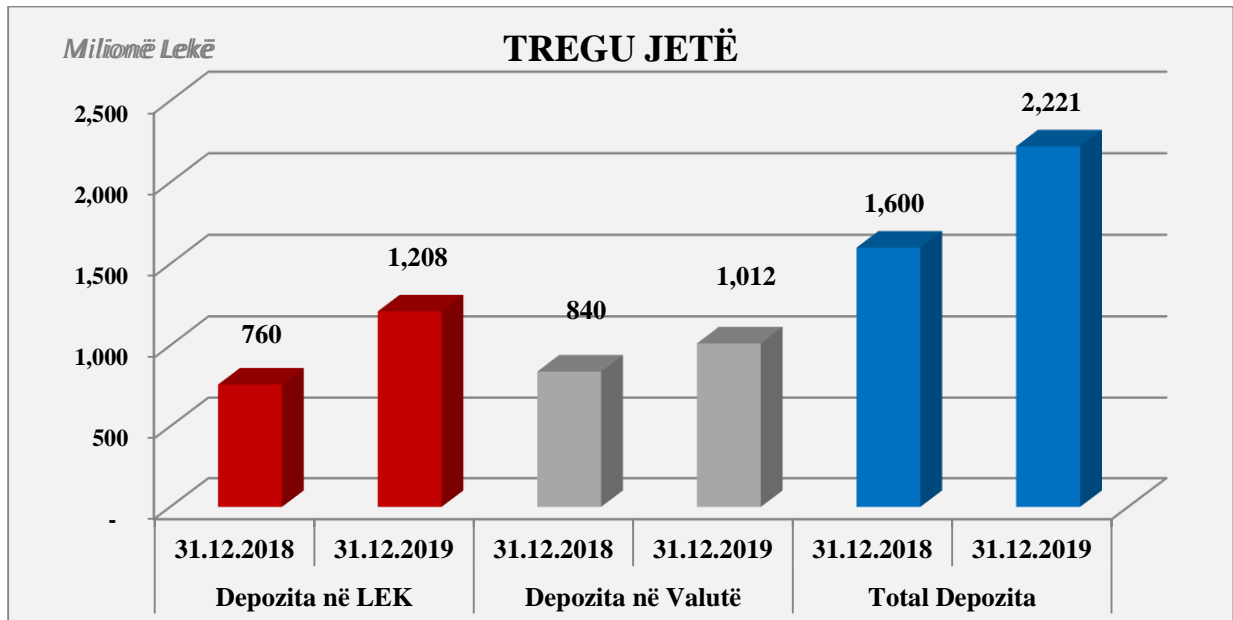
Përsa i përket tregut të sigurimit të Jetës, rreth 1.2 miliardë Lekë janë investuar në depozita në Lekë, ose rreth 54% kundrejt totalit të depozitave, ndërsa rreth 1 miliardë Lekë janë investuar në depozita në valutë, ose rreth 46% kundrejt totalit të depozitave.

Në depozitat në valutë të huaj, peshën kryesore e zënë depozitat e investuara në Euro, të cilat arrijnë vlerën rreth 7.5 milionë Euro, ose kundërvlerën rreth 918 milionë Lekë dhe zënë rreth 91% të depozitave totale në valutë dhe 41% të depozitave totale. Pjesa tjetër e depozitave janë të investuara në USD. Në këtë treg, depozitat në valutë në raport me depozitat totale, kanë shënuar rritje në krahasim me fundin e vitit 2018. Përqendrimi i përdorimit të euros tek depozitat në valutë në këtë treg, është në nivele më të ulët se tregjet e tjera.

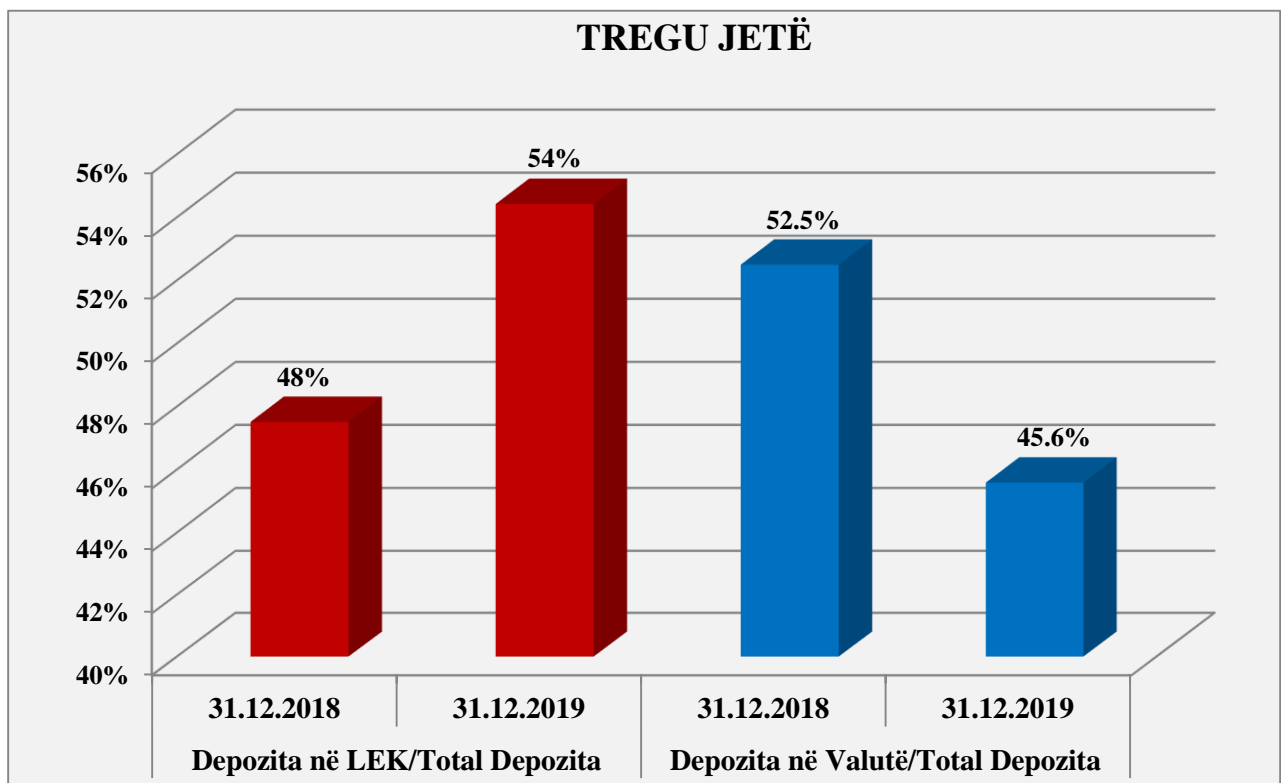
Në grafikët 5, 7 dhe 9, paraqiten depozitat në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve Jo-Jetë dhe Jetë për periudhat 31.12.2018 dhe 31.12.2019.

Në grafikun 6,8 dhe 10, paraqiten peshat e depozitave në valutë në tregun e sigurimeve, në nivel tregu dhe të ndara sipas tregjeve Jo-Jetë dhe Jetë për periudhat 31.12.2018 dhe 31.12.2019.

Grafik 7: Vlera e depozitave në Lek dhe valutë për tregun e sigurimeve të jetës

Grafik 8: Pesha e depozitave në Lek dhe në valutë kundrejt totalit të depozitave

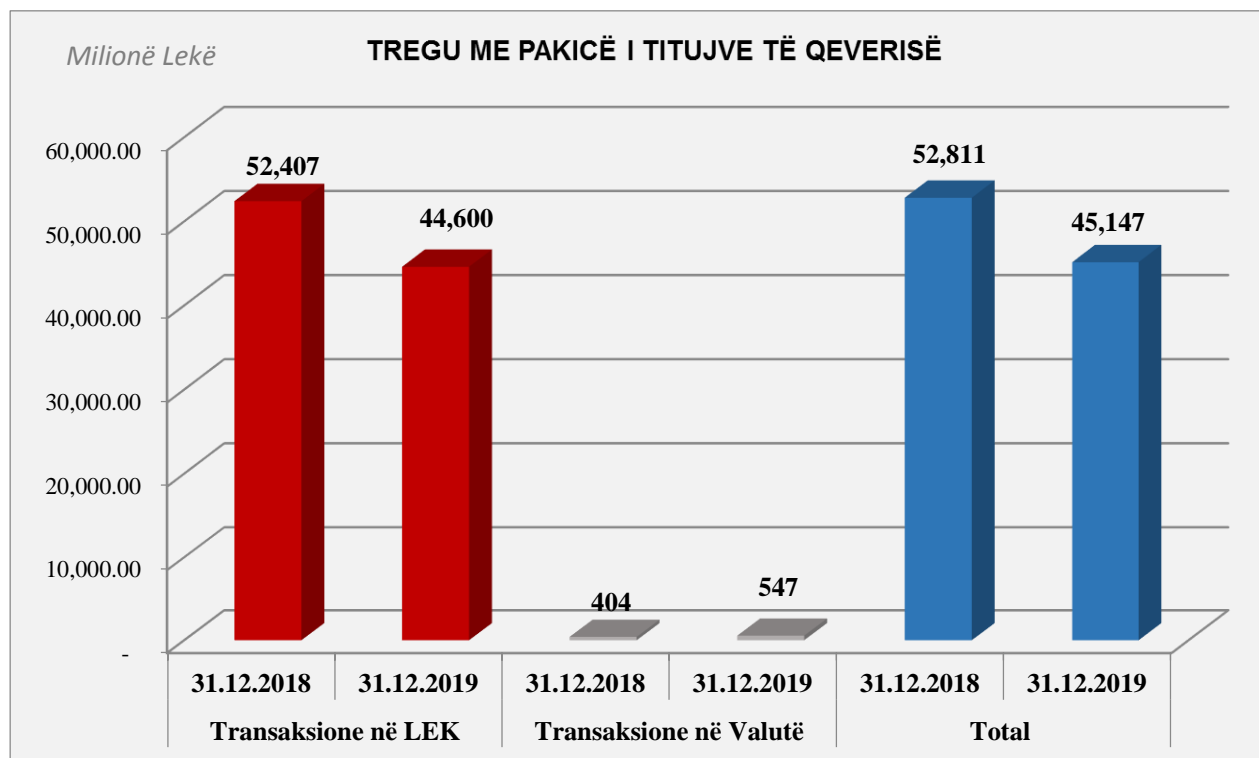
B. Tregu i Kapitaleve

Tregu Shqiptar i Kapitaleve, i mbizotëruar nga titujt e borxhit të qeverisë që janë kryesisht në Lekë, karakterizohet nga një shkallë tepër e ulët e euroizimit. Pjesëmarrësit kryesorë në këtë treg përdorin kryesisht monedhën vendase. Megjithatë ka edhe emetues privatë të titujve që kanë kryer emetime në valutë. Autoriteti monitoron këtë treg, për të vlerësuar ecurinë e treguesve dhe nevojën për masa specifike.

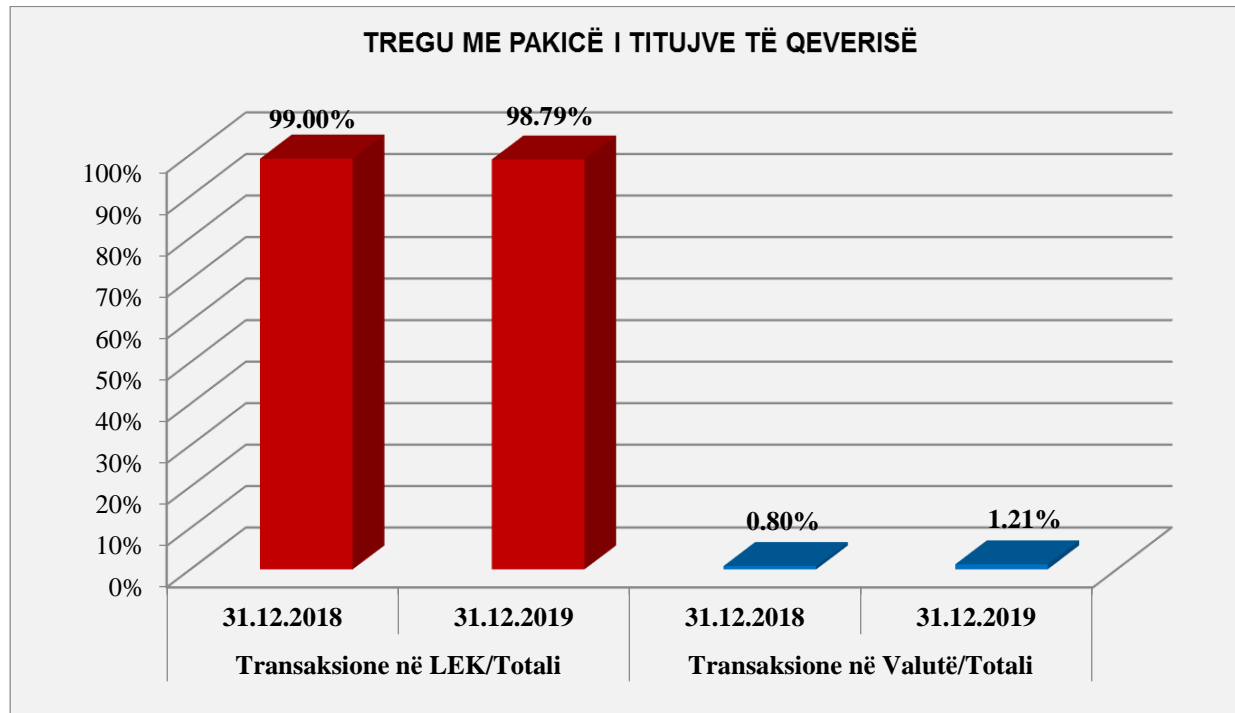
1. Tregu me pakicë

Të dhënat e tregut me pakicë përfshijnë tregtimin e titujve të borxhit të qeverisë mes bankave të licencuara dhe investitorëve individuale apo personave juridike, në Lekë dhe monedhën Euro. Tregu me pakicë dominohet nga blerjet e bankave në tregun primar për llogari të investitorëve. Ashtu si shihet dhe në grafikun e mëposhtëm, për vitin 2019, vlera e transaksioneve në Euro është e ulët. Kjo për faktin se gjatë kësaj periudhe nuk ka pasur emetime të titujve të Qeverisë Shqiptare në Euro. Vlera prej 547.02 milionë lekë, i korrespondon kryesisht shlyerjes në maturim (si pjesë e transaksioneve të tregut me pakicë) të obligacionit 2-vjeçare në euro.

Grafik 9: Tregu me Pakicë i titujve Qeveritare

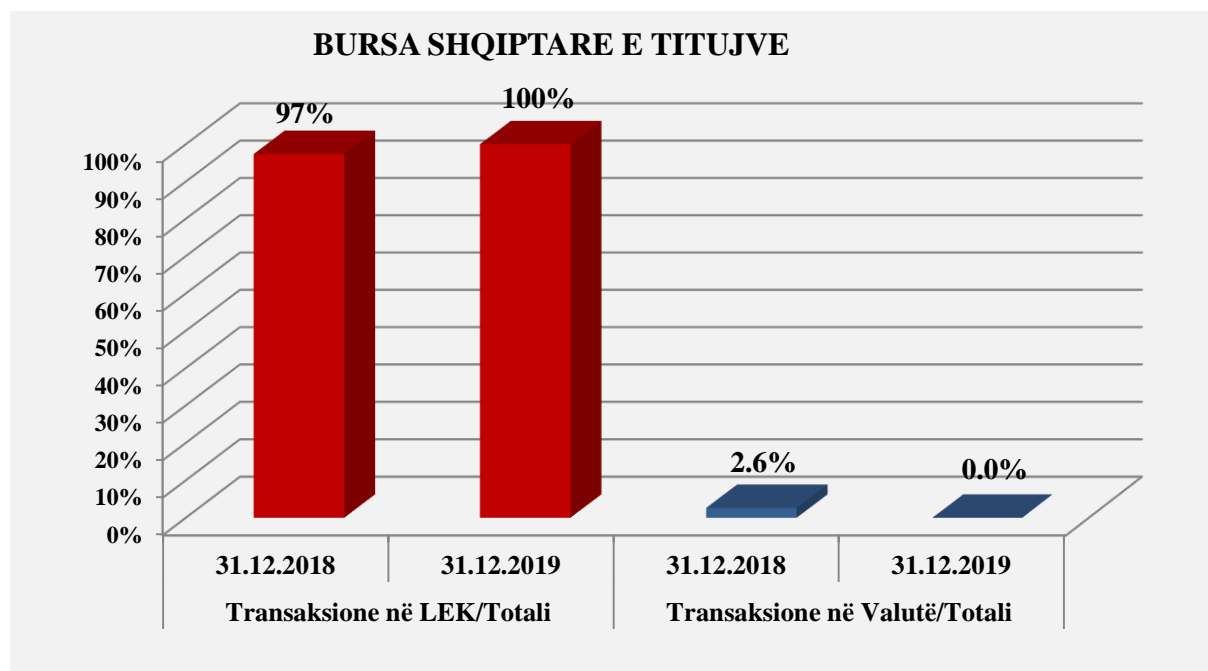
Grafik 10: Tregu me Pakicë i titujve Qeveritare

2. Bursa Shqiptare e Titujve

Bursa Shqiptare e Titujve (ALSE), e cila filloi aktivitetin në 22 shkurt 2018, ka realizuar në vitin 2019 transaksione vetëm në titujt e Qeverisë. Të gjitha transaksionet e realizuara në bursë kanë qenë në tituj të nominuar në lekë, në ndryshim nga transaksionet e vitit 2018, ku një përqindje e vogël ka qenë në valutë të huaj.

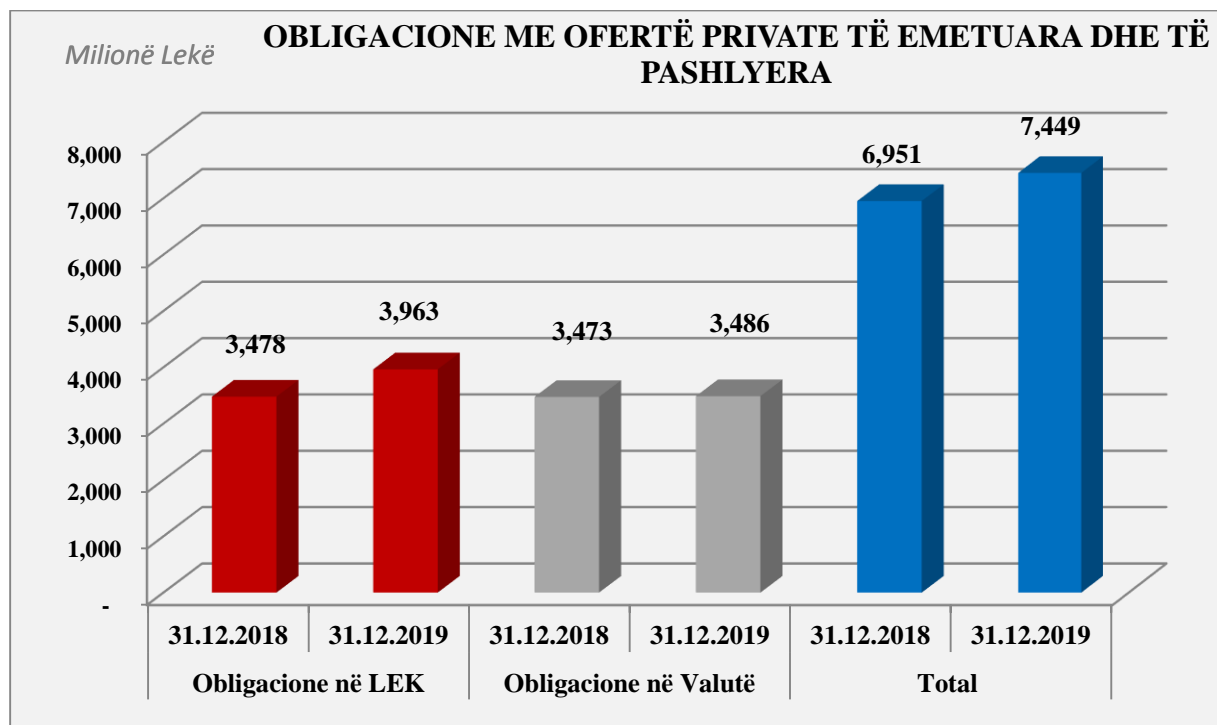
Grafik 11: Pesha e transaksioneve në lekë dhe në valutë kundrejt totalit të transaksioneve në Bursën Shqiptare të Titujve

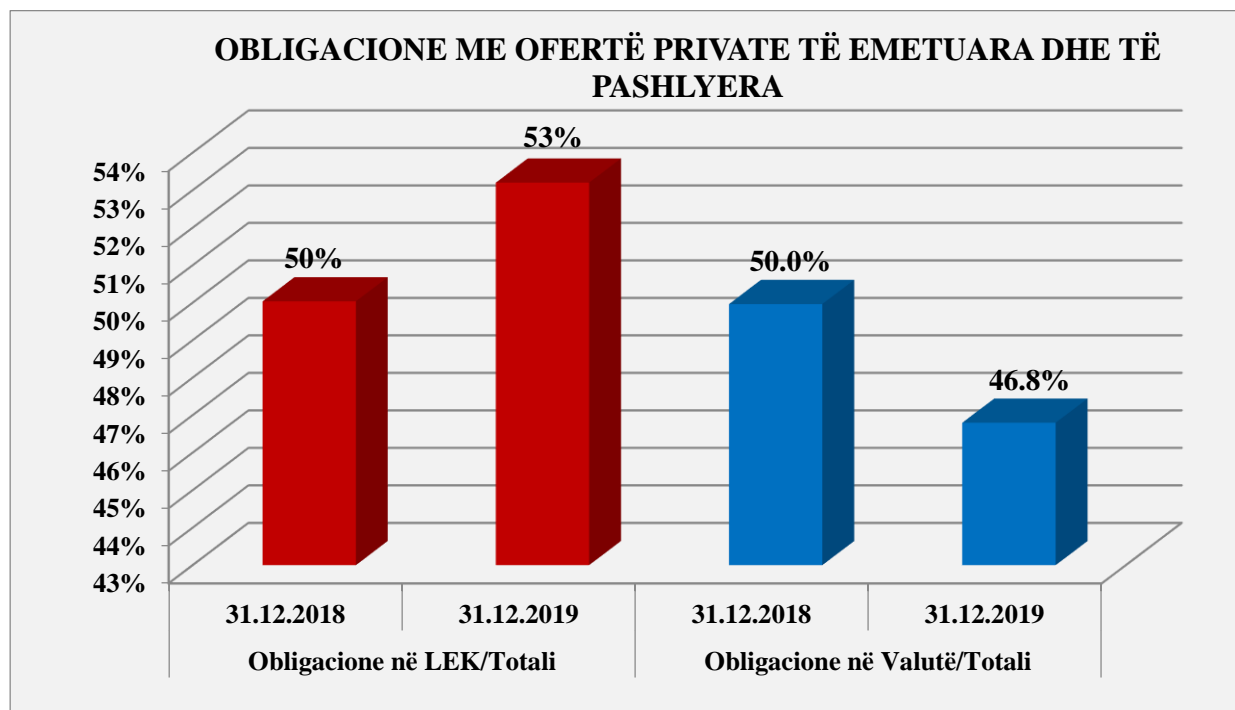
3. Obligacionet me ofertë private

Tregu i kapitaleve iu ofron shoqërive aksionare mundësi për sigurimin e fondeve të financimit për biznesin e tyre. Duke filluar nga dhjetori 2011, emetimi i obligacioneve nëpërmjet ofertave private ka qenë një burim financimi për banka, institucione financiare dhe shoqëri tregtare. Obligacionet janë emtuar në monedhën vendase dhe në valutë të huaj (EUR dhe USD). Shuma e pashlyer e obligacioneve të emetuara nëpërmjet ofertave private në fund të vitit 2019 është: 7.45 miliardë lekë, nga të cilat 38 % janë në euro (ekuivalenti në lekë 2.831 miliardë) dhe 8.8 % në USD (ekuivalenti në lekë 655.6 milionë). Gjatë vitit 2019 vihet re një ulje e lehtë e obligacioneve me ofertë private të emetuara në valutë.

Grafik 12: Obligacionet me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

Grafik 13: Pesha e obligacioneve në lekë dhe në valutë kundrejt totalit të obligacioneve me ofertë private të emetuara dhe të pashlyera

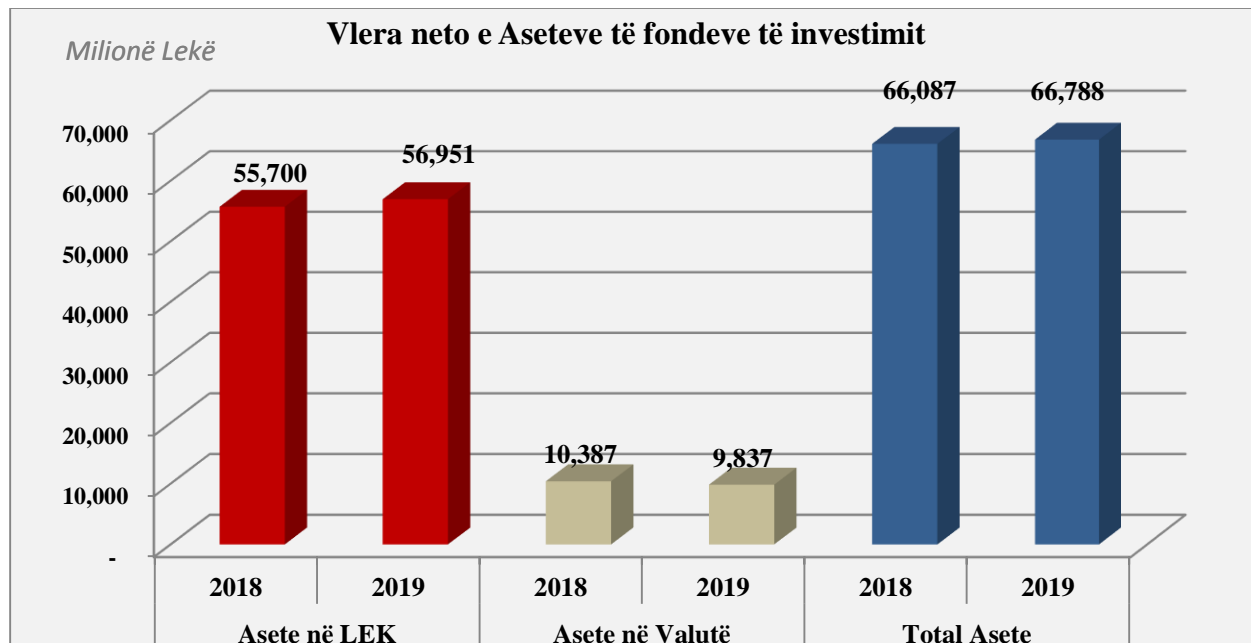
C. Tregu i Fondeve të Investimit dhe të Pensioneve

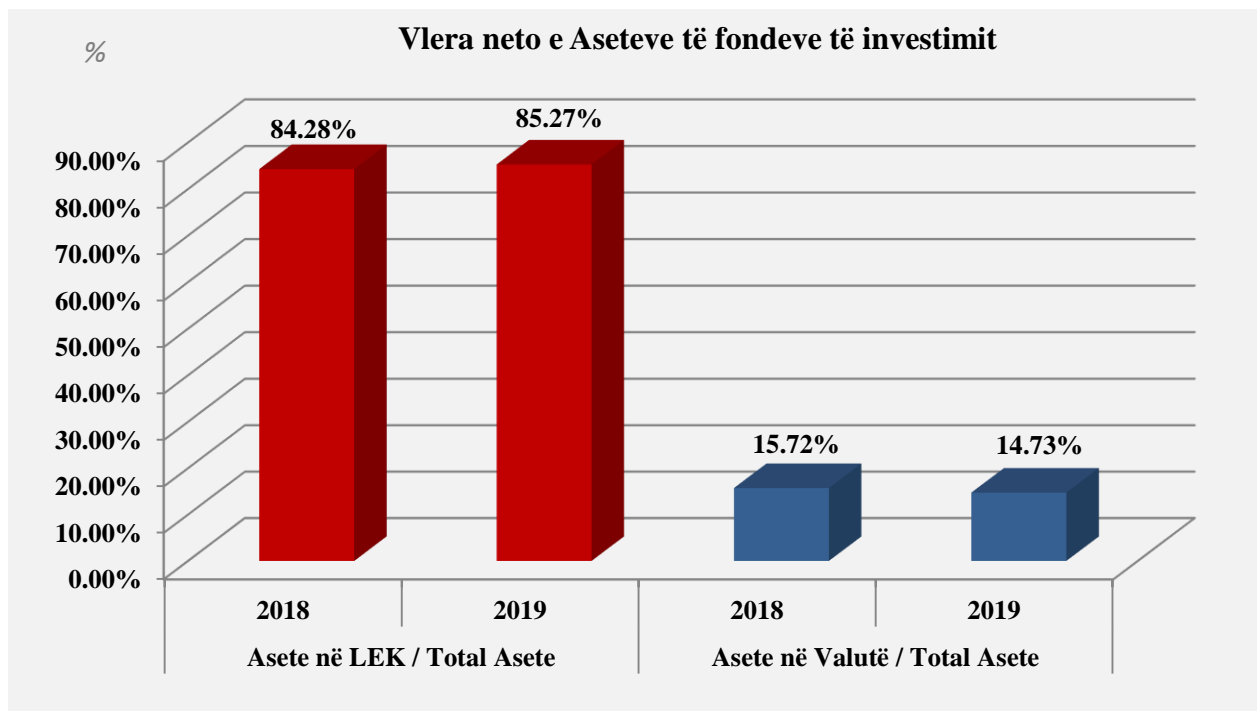
Në 31.12.2019, në tregun e fondeve të investimit operojnë gjashtë fonde, nga të cilët katër fonde investimi (një i licencuar në dhjetor 2019) kryejnë veprimtarinë në monedhën vendase lekë, një fond në monedhën Euro, ndërsa fondi tjetër investon kryesisht në monedhën Euro por edhe në monedha të tjera.

Fondi Raiffeisen Invest Euro, kryen të gjithë aktivitetin e tij në monedhën Euro duke nisur që nga mbledhja e kontributeve të anëtarëve, investimet e aseteve të fondit, tarifa e administrimit si dhe shlyerjet ndaj investitorëve. Asetet e këtij fondi janë rreth 80 mln. Euro dhe zënë rreth 14.48% të totalit të aseteve të tregut. Edhe detyrimet e këtij fondi, të cilat përfaqësojnë detyrimin ndaj shoqërisë administruese për tarifën e administrimit dhe detyrime për pagesat ndaj kuota mbajtësit, mbahen përsëri në monedhën Euro dhe zënë rreth 3.92% të detyrimeve të tregut. Fondet e tjera të investimit të cilat operojnë në monedhën lekë nuk kanë investime në monedhën Euro dhe të gjithë asetet dhe detyrimet mbahen në monedhën vendase lekë. Ndërkohë që fondi i investimit WVP Top Invest ka investuar rreth 48.75% të aseteve neto të tij në monedhën Euro ndërkohë që investimet e fondit në monedhë të huaj përbëjnë rreth 97.37% të aseteve neto. Asetet e këtij fondi zënë një peshë të parëndësishme ndaj totalit të aseteve neto të tregut.

Gjatë vitit 2019 asetet neto të fondeve në euro kanë pësuar rënie në krahasim me fundvitin 2018. Rënia e aseteve neto në euro e shprehur në lekë për vitin 2019 krahasuar me vitin 2018 ishte 550 milion lekë. Paraqitja grafike është si në vijim.

Grafik 14: Vlera Neto e Aseteve të fondeve të investimit

Sa i përket fondeve të pensioneve vullnetare, ato e kryejnë tërësisht aktivitetin e tyre në lekë

III. Përfundime

Pesha e vlerës së asetëve që administrohen prej subjekteve të mbikëqyrura nga Autoriteti është relativisht e ulët. Gjithashtu, bazuar në të dhënat e mësipërme, niveli aktual i përdorimit të valutës (Euro-s) në tregjet e mbikëqyrura nga AMF është në nivele përgjithësisht të ulëta dhe i diktuar nga profili i veprimtarisë së institucioneve të mbikëqyrura.

Si rezultat, në segmente të caktuara të këtyre tregjeve, nevojat për masa që ulin euroizimin dhe forcojnë përdorimin e monedhës kombëtare, mund të jenë të pranishme. Autoriteti do të monitorojë zhvillimet në këto tregje dhe më konkretisht do të fokusohet në drejtim **të rritjes së transparencës për produktet që iu ofrohen investitorëve, veçanërisht në drejtim të evidentimit dhe kuptimit sa më të qartë të rrezikut (të drejtpërdrejtë ose të tërthortë) të kursit të këmbimit.**